

Karolina Czapla¹
.....

Działania UE na rzecz ochrony praw kobiet na Filipinach

W 2022 r. minęło 45 lat od czasu zawarcia oficjalnych stosunków dyplomatycznych pomiędzy Unią Europejską a Stowarzyszeniem Narodów Azji Południowo-Wschodniej, jednak to ostatnie kilka lat może posłużyć jako dowód na to, że UE uznaje ASEAN za coraz ważniejszego partnera i stara się podkreślać to w swoich działaniach. W 2020 r. kryzys związany z pandemią koronawirusa udowodnił, jak wielką rolę we współczesnym świecie odgrywa współpraca międzynarodowa. W tym samym roku relacje z ASEAN-em zostały podniesione do poziomu strategicznego partnerstwa, które miało za zadanie jeszcze bardziej zacieśnić współpracę obu organizacji. Kolejnym ważnym wydarzeniem, mającym pokazać zmianę w stosunkach UE–ASEAN, było podniesienie statusu misji UE do rangi delegatury. Działania te nie tylko ukazują zmianę w podejściu do stosunków zawartych ponad 40 lat temu, ale również podkreślają ich rosnące znaczenie dla świata².

Co więcej, obecnie w relacjach z państwami członkowskimi Stowarzyszenia handel nadal jest jednym z najważniejszych sektorów współpracy, jednakże UE, uznając ASEAN za kluczowy element w stabilizacji regionu, stara się podejmować współpracę również w innych sektorach, promując m.in. prawa człowieka i demokrację. Jednym z nieodłącznych elementów demokratycznego społeczeństwa promowanego przez UE jest równość i ochrona praw kobiet, co stanowi wyzwanie nie tylko dla

1 Karolina Czapla – studentka na kierunku Stosunki Międzynarodowe, Wydział Studiów Międzynarodowych i Politologicznych, Uniwersytet Łódzki, ul. Składowa 43, 90-127 Łódź, e-mail: karolina.czapla@edu.uni.lodz.pl

2 D. Wnukowski, *Perspektywy rozwoju partnerstwa strategicznego UE–ASEAN*, PISM, 23.07.2021, <https://www.pism.pl/publikacje/perspektywy-rozwoju-partnerstwa-strategicznego-ue-asean#:~:text=Ustanowienie%20partnerstwa%20strategicznego%20UE%20i,organizacji%20na%20lata%202018%E2%80%932022> (dostęp: 22.05.2023).

regionu, ale także dla całego świata. Filipiny natomiast, w porównaniu z innymi państwami Azji Południowo-Wschodniej, uznają powagę globalnego problemu, jakim jest dyskryminacja kobiet, oraz wyróżniają się swoim podejściem do ochrony praw kobiet i równouprawnienia. Jednakże pomimo faktu, że państwo to od kilku lat jest liderem wśród regionu Azji Południowo-Wschodniej i zajmuje wysokie miejsce w rankingu w Światowym Raplocie Gender Gap, przeprowadzanym co roku przez Światowe Forum Ekonomiczne, wiele Filipinek wciąż pada ofiarą przemocy domowej, handlu ludźmi czy dyskryminacji. Unia stara się wpłynąć na poprawę sytuacji kobiet w całym regionie i przeprowadza w tym kierunku wiele działań³.

Celem niniejszej pracy jest przedstawienie sytuacji kobiet na Filipinach oraz czynności, jakich podejmuje się UE na rzecz ochrony praw kobiet. Wykorzystano tu głównie dokumenty opublikowane na stronach unijnych, rządu filipińskiego oraz różnych organizacji. Rozdział odpowie również na pytania badawcze: jak wygląda sytuacja kobiet na Filipinach; jakich działań podejmuje się Unia w kwestii poprawy sytuacji oraz ochrony praw kobiet na Filipinach? Na czym dokładnie polegają wybrane inicjatywy? Jakie przeszkody stoją na drodze do osiągnięcia równouprawnienia?

Praca podzielona została na cztery podrozdziały. W pierwszym przedstawiono kontekst społeczno-prawny i rolę, którą pełnią kobiety na Filipinach. Drugi podrozdział opisuje ramy prawne, których trzyma się UE. Kolejny fragment skupia się na głównych projektach i inicjatywach UE dotyczących ochrony praw kobiet na Filipinach. W ostatnim podrozdziale znajduje się podsumowanie działań UE na Filipinach i przeszkód, które należy pokonać w celu dalszego rozwoju.

Rola kobiet na Filipinach: historia, prawo, kontekst społeczno-gospodarczy

Kobiety od zawsze pełnią kluczową rolę w społeczeństwie na całym świecie, jednak nie wszędzie respektowane są ich prawa. Wiele czynników ma wpływ na to, jak wygląda ich sytuacja w danym państwie. Badając przypadek Filipin, warto przyjrzeć się zarówno uwarunkowaniom społeczno-

3 World Economic Forum, *The Global Gender Gap Report 2022*, s. 292, https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2022.pdf (dostęp: 22.05.2023).

-gospodarczym, jak i roli, jaką odegrały tam kobiety w ruchach niepodległościowych. Przede wszystkim to kwestie społeczno-gospodarcze i stereotypy miały i wciąż mają znaczący wpływ na prawa kobiet na Filipinach. Filipińskie ruchy feministyczne od lat walczą o prawa kobiet, jednak przemoc, dyskryminacja czy utrudniony dostęp do edukacji nadal stanowią poważny problem i wyzwanie dla społeczeństwa. Kontekst społeczno-gospodarczy, w którym funkcjonują Filipinki na co dzień, jest kluczowy do pełnego zrozumienia ich sytuacji.

Analizując historię Filipin, z łatwością można dostrzec wpływy byłych kolonizatorów. Zmiany, jakie nastąpiły w okresie kolonizacji hiszpańskiej w społeczeństwie filipińskim, mogą stanowić punkt wyjściowy analizy zmieniającej się roli kobiet. Warto podkreślić, że w czasach przedkolonialnych Filipinki miały zapewnione wiele praw, które zezwalały im na np. posiadanie swojej własności, wykonywanie ważnych i szanowanych zawodów, samodzielne nadawanie dzieciom imion czy też możliwość rozwodu i ponownego wyjścia za mąż⁴. Kobiety często też zastępowały przywódców wiosek pod ich nieobecność⁵. Po przybyciu Hiszpanów i wprowadzeniu przez nich zmian w prawie i zwyczajach, rola kobiet w społeczeństwie została zredukowana do opieki nad domem i kościołem. Założono szkoły z podziałem na płcie i w placówkach przeznaczonych dla dziewczynek przygotowywano je do rodzicielstwa. Wprowadzono również prawa, które podporządkowywały żonę władzy męża. Po scedowaniu państwa Stanom Zjednoczonym nastąpiły kolejne zmiany. Amerykański system edukacji ułatwił Filipinkom dostęp do wiedzy, jednak utrzymujące się tam normy społeczne wciąż ograniczały je w wyborze zawodu⁶.

Nie oznacza to jednak, że kobiety były nieobecne podczas ważnych dla państwa wydarzeń, takich jak np. walki o niepodległość. Żony liderów ruchów antyhiszpańskich pełniły równie ważną rolę w walce z kolonizatorami, a często przejmowały zadania po zmarłym małżonku. Jedną z prężnie działających grup feministycznych na Filipinach, GABRIELA, została nazwana tak na cześć Gabrieli Silang, która po śmierci męża przejęła przywództwo nad zbrojnym oporem przeciwko hiszpańskiemu siłom kolonialnym w swojej rodzinnej prowincji. Według doktor Caroline Hernandez,

4 M.S. Feliciano, *Law, gender, and the family in the Philippines*, „Law & Society Review” 1994, t. 28, nr 3, s. 548.

5 A. Shah, *Women's Political Role on Rise in Philippines*, UNCLA Center for Southeast Asian Studies, 14.10.2005, <https://www.international.ucla.edu/cseas/article/31539> (dostęp: 24.05.2023).

6 M.S. Feliciano, *Law, gender, and the family in the Philippines...*, s. 550.

współzałożycielki i wiceprzewodniczącej Instytutu Studiów Strategicznych i Rozwojowych na Filipinach, warto również poświęcić uwagę Melchorze Aquino, która w wieku 84 lat podczas rewolucji filipińskiej w 1896 r. udzielała pomocy rewolucjonistom, a jej osobie Filipińczycy do dzisiaj oddają hołd.

Także podczas okupacji japońskiej w latach 1941–1945 sytuacja kobiet nacechowana była przemocą i przymusową pracą. Kwestia „kobiet pocieszycielek” dotknęła również Filipiny. Pomimo cierpienia Filipinki wykazywały się ogromną wytrzymałością i działały w ruchach oporu⁷. Po uznaniu Filipin za niepodległe państwo przez Stany Zjednoczone i nasileniu się ruchów sufrażystek, rząd filipiński uchwalał nowe wersje konstytucji, które z biegiem lat zawierały coraz więcej zapisów dotyczących równości płci⁸.

W marcu 2019 r. rządowa agencja prasowa opublikowała listę uchwalonych na przestrzeni lat przepisów dotyczących praw kobiet na Filipinach. Dotyczyły one m.in. wydłużenia płatnego urlopu rodzicielskiego, zakazu dyskryminacji płciowej w miejscu pracy czy też pomocy biznesowej. Na liście znalazły się również ustawa o przeciwdziałaniu przemocy wobec kobiet i dzieci z 2004 r., ustawa o przeciwdziałaniu molestowaniu seksualnemu z 1995 r. oraz ustawa o przeciwdziałaniu gwałtom z 1997 r. Wspomniano również o uchwalonej rok później ustawie dotyczącej ochrony i pomocy ofiarom gwałtów. Co więcej, w artykule wymieniony został również jeden z ważniejszych dla kobiet dokumentów – Magna Carta of Women, którego celem było zwiększenie ochrony i promowanie praw kobiet filipińskich⁹.

Pandemię koronawirusa, której wybuch datuje się na 2020 r., cechują nieproporcjonalne konsekwencje zdrowotne i społeczno-ekonomiczne, które dotknęły dziewczynki i kobiety na całym świecie. Kryzys wpłynął również na kwestie takie jak równość płci, często spowalniając postęp, którego dokonały państwa w walce z dyskryminacją i łamaniem praw

7 ECCHR, *Philippines: Sexual slavery during the Second World War*, European Center for Constitutional and Human Rights, <https://www.ecchr.eu/en/case/philippines-sexual-slavery-during-second-world-war/> (dostęp: 10.08.2023).

8 C.G. Hernandez, *The Rise of Women's Political and Entrepreneurial Power in Asia's Growing Economies. Insight from the Philippines*, „Women in Politics and Society”, Konrad Adenauer Stiftung 2013, s. 79.

9 C. Cudis, *List of laws protecting women in PH*, Philippine News Agency, 5.03.2019, <https://www.pna.gov.ph/articles/1063739> (dostęp: 25.05.2023).

kobiet¹⁰. Jest to kolejne wyzwanie, przed którym stają państwa. W przypadku Filipin w przeciągu okresu 2018–2022 widoczny jest spadek w rankingu Gender Gap przeprowadzanego przez Bank Światowy. W 2018 r. zajmowały one ósme miejsce spośród 149 badanych państw, osiągając wynik 0,799 w skali od zera, oznaczającego nierówność, do jedynki, oznaczającej pełną równość pod względem płci¹¹. W kolejnych latach (2020, 2021, 2022) Filipiny zdobyły kolejno: 0,781, 0,784 i 0,783. Pomimo uzyskania podobnych wyników na przestrzeni ostatnich lat pozycja państwa zmieniła się i Filipiny spadły o 11 miejsc, zajmując w najnowszym rankingu 19 miejsce, co może oznaczać stagnację w porównaniu z polepszeniem się sytuacji kobiet w innych państwach. Co więcej, szczegółowe wyniki w raporcie podzielono na cztery kategorie (zdrowie, politykę, gospodarkę, edukację), przy czym w kategorii edukacja oraz zdrowie Filipiny osiągnęły notę ponad 0,9, jednakże pod względem polityki oraz gospodarki wyniki były niższe¹². Postęp legislacyjny, zmniejszenie różnicy między płciami w edukacji czy też próby zwiększenia obecności kobiet na stanowiskach decyzyjnych wpływają na poprawę sytuacji kobiet, jednakże na drodze do osiągnięcia pełnej równości płci na Filipinach stoi jeszcze wiele przeszkód.

Ponadto należy zwrócić uwagę, że podczas ostatnich dwóch dekad walka Filipinek o swoje prawa znacznie się nasiliła. Kobiety osiągają sukcesy w walce o równouprawnienie, dzięki czemu Filipiny charakteryzuje niski współczynnik nierówności pod względem płci. Jednakże pomimo faktu, że Filipiny wyróżniają się na tle innych państw Azji Południowo-Wschodniej obecnością kobiet w życiu społeczeństwa, Filipinki nadal zmagają się z problemami, które uniemożliwiają im funkcjonowanie na równi z mężczyznami.

Wbrew wysokiemu wskaźnikowi równości płci udział kobiet na rynku pracy nie zmienia się od kilkudziesięciu lat i wynosi 49%. Pozytywne zmiany, takie jak znaczne zwiększenie uczestnictwa w podejmowaniu

10 UN Women, *Explainer. How Covid-19 Impacts Women and Girls*, <https://interactive.unwomen.org/multimedia/explainer/covid19/en/index.html> (dostęp: 1.07.2023).

11 World Economic Forum, *The Global Gender Gap Report 2018*, s. 223, https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2018.pdf (dostęp: 22.05.2023).

12 World Economic Forum, *The Global Gender Gap Report 2020*, s. 287, https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2020.pdf (dostęp: 22.05.2023); World Economic Forum, *The Global Gender Gap Report 2021*, s. 321, https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2021.pdf (dostęp: 22.05.2023); World Economic Forum, *The Global Gender Gap Report 2022*, s. 292, https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2022.pdf (dostęp: 22.05.2023).

decyzji wraz z partnerem czy też możliwości podjęcia się zawodu, nie zmniejszają nierówności ekonomicznych. Według statystyk dotyczących kwestii usamodzielnienia i upodmiotowienia kobiet, jedynie 22% z badanych potwierdziło, że posiada własne konto bankowe, 32% jest właścicielem bądź współwłaścicielem domu, a 12% jest w posiadaniu ziemi. Warto wspomnieć, że wśród Filipińczyków tylko nieco ponad połowa z nich ma konto w banku, jednak kobiety nadal znajdują się w znacznej mniejszości pod tym względem¹³.

Co więcej, pod koniec 2021 r. Bank Światowy opublikował raport „Overcoming the Barriers to Women’s Economic Empowerment in the Philippines”, w którym przeanalizował czynniki powstrzymujące kobiety przed uczestnictwem na rynku pracy. Jednym z powodów wymienionych przez autorki raportu były normy społeczne, które narzucają kobietom samodzielne zajmowanie się gospodarstwem domowym i nie pozwalają na podejmowanie się innych prac czy zdobywanie edukacji. Z przytoczonych w pracy badań wynika, że kobiety pomiędzy 20 a 39 rokiem życia poświęcają tygodniowo średnio 28 godzin na prace domowe i opiekę nad dziećmi, podczas gdy mężczyźni tym obowiązkom poświęcają 8,5 godziny. Brak odpowiednich usług przedszkolnych czy też zbyt wysokie ceny również nie pozwalają kobietom w pełni poświęcić się jednocześnie pracy zarobkowej i wychowywaniu dzieci¹⁴. Powszechnie przyjęte normy społeczne i założenie, że kobiety nie powinny spełniać się zawodowo, jest niekorzystne zarówno dla sytuacji kobiet na Filipinach, jak i dla gospodarki państwa. Według ekspertów wzrost obecności kobiet na rynku pracy w najbliższych kilkunastu latach znacznie zwiększyłby uzyskiwany produkt krajowy brutto (PKB) *per capita* o prawie 10%¹⁵. W związku z brakiem perspektyw zatrudnienia, różnicom w wynagrodzeniu czy dyskryminacji w miejscu pracy, wiele Filipinek staje się częścią zjawiska migracji zarobkowej. Według najnowszych badań w 2021 r. liczba filipińskich pracowników migracyjnych wynosiła prawie dwa mln, z czego ponad jeden mln to kobiety.

13 H. Custodio, *2021 Women Empowerment*, Philippines Statistics Authority, 2021, <https://psa.gov.ph/infographics/subject-area/Gender> (dostęp: 22.05.2023).

14 N. Belghith, B. Lavin, H. Lapalombara, *Overcoming the Barriers to Women’s Economic Empowerment in the Philippines*, The World Bank, 2021, s. 35–37, <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/099830103012227161/p173002056f08e0a909afd0d7c9f381c4d3> (dostęp: 22.05.2023).

15 H. Buchhave, N. Belghith, *Overcoming barriers to women’s work in the Philippines*, World Bank Blogs, 11.04.2022, <https://blogs.worldbank.org/eastasiapacific/overcoming-barriers-womens-work-philippines> (dostęp: 25.05.2023).

Warto również dodać, że niemal dwie trzecie kobiet wyjeżdżających za granicę podejmuje prostą pracę¹⁶.

Patriarchalne społeczeństwo i wcześniej wspomniane normy społeczne są również przyczyną przemocy, której – mimo postępującego równouprawnienia – ofiarami padają Filipinki. Według infografiki opublikowanej w 2022 r. przez rządową stronę Filipińskiej Służby Statystycznej, około 17,5% kobiet w wieku od 15 do 49 roku życia choć raz doświadczyło przemocy fizycznej, seksualnej lub emocjonalnej ze strony swojego obecnego męża bądź partnera. Co więcej, zgodnie z danymi dostarczonymi przez policję filipińską, w 2021 r. przyjęto około 12 tys. zawiadomień o przemoc wobec kobiet dotyczących uszkodzeń fizycznych, gwałtów czy dopuszczenia się czynu lubieżnego, podczas gdy 41% ofiar nie szuka żadnej pomocy, co wynika m.in. ze strachu przed oprawcą¹⁷. Ze statystyk dotyczących przemocy i wykorzystywania dzieci wynika, że dziewczynki około trzy razy częściej są ofiarami¹⁸. Oprócz agresji wobec kobiet Filipiny mierzą się również z problemem handlu ludźmi, gdzie poszkodowane są głównie młode Filipinki, pochodzące z biednych rodzin i mające ograniczone możliwości podjęcia się pracy zarobkowej¹⁹. Ponadto w przeprowadzonym przez singapurską firmę badawczą ValueChampion badaniu z 2019 r., Filipiny zajęły 12 miejsce pod względem bezpieczeństwa kobiet jako trzecie najbardziej niebezpieczne państwo w regionie ASEAN-u (z wyłączeniem Kambodży, Laosu, Brunei i Birmy)²⁰.

16 D.S. Mapa, *2021 Overseas Filipino Workers (Final Results)*, Philippine Statistics Authority, 2.12.2022, <https://psa.gov.ph/content/2021-overseas-filipino-workers-final-results> (dostęp: 22.05.2023).

17 J.C. Conti, *End VAW 2022 Campaign*, Philippines Statistics Authority, 2022, <https://psa.gov.ph/infographics/subject-area/Gender> (dostęp: 22.05.2023); I.K.M. Valdez et al., *Violence against women in the Philippines: Barriers to seeking support*, THE LANCET Regional Health – Western Pacific, 22.05.2022, [https://www.thelancet.com/journals/lanwpc/article/PIIS2666-6065\(22\)00086-4/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lanwpc/article/PIIS2666-6065(22)00086-4/fulltext) (dostęp: 25.05.2023).

18 J.C. Conti, *2022 Infographics on WAM*, Philippines Statistics Authority, 2022, <https://psa.gov.ph/infographics/subject-area/Gender> (dostęp: 25.05.2023).

19 M. Ladia, N. Parreno, *Philippines: Gender-based violence policy and institutional mapping*, The World Bank, czerwiec 2020 r., s. 19, <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/e1575832e43d4030373f9a616975364f-0070062021/philippines-gender-based-violence-policy-and-institutional-mapping-report> (dostęp: 25.05.2023).

20 *Most Unsafe Countries for Women in ASEAN*, The ASEAN Post, 11.06.2020, <https://theaseanpost.com/article/most-unsafe-countries-women-asean> (dostęp: 22.05.2023).

Unia Europejska a prawa kobiet

Unia Europejska opiera swoją działalność na wartościach demokratycznych i dąży do promowania ich również poza swoimi granicami. Prawa człowieka, w tym prawa kobiet są kluczowe dla Unii w zmieniającym się świecie, a sama organizacja stara się być ich orędownikiem na arenie międzynarodowej. UE przyjęła trzeci Plan Działania dotyczący praw człowieka i demokracji (2020–2024), w którym zawarto kluczowe dla organizacji zasady, cele i priorytety polityki zewnętrznej²¹. Stworzono również 13 wytycznych dotyczących praw człowieka, które zawierają rady i wskazówki dla decydentów, delegatur i państw członkowskich UE. Jeden z 13 dokumentów nosi tytuł „Wytyczne Unii Europejskiej w sprawie przemocy wobec kobiet i dziewczynek i zwalczania wszystkich form dyskryminacji”. Wyróżniono w nim pięć celów operacyjnych: promowanie równości płci i walka z dyskryminacją kobiet, zbieranie danych dotyczących przemocy, opracowywanie skutecznych, skoordynowanych strategii, zwalczanie bezkarności sprawców przemocy i dostęp do wymiaru sprawiedliwości dla ofiar²². W dokumencie wypisano również narzędzia, których należy użyć, by osiągnąć jak najlepsze wyniki w walce z przemocą i dyskryminacją.

Co więcej, jeden z Celów zrównoważonego rozwoju, które UE zobowiązała się wypełnić, dotyczy równości płci. Poprzez współpracę na poziomie międzynarodowym z takimi organizacjami, jak np. ONZ, Międzynarodowa Organizacja Pracy czy NATO, Unia stara się wzmocnić pozycję kobiet na całym świecie. Delegatury UE zobowiązane są do przeprowadzania szczegółowej analizy pod względem płci. Za konkretny przykład międzynarodowej współpracy UE może posłużyć Spotlight Initiative, partnerstwo z ONZ, na którego realizację przeznaczono łącznie 500 mln EUR. Celem Spotlight Initiative jest zwalczanie i eliminacja przemocy wobec kobiet na całym świecie. W 2018 r. obie organizacje utworzyły również platformę współpracy Women, Peace and Security, której głównym

21 Europejska Służba Działań Zewnętrznych, *Human rights and democracy at the core of EU external action*, 22.09.2021, https://www.eeas.europa.eu/eeas/human-rights-and-democracy-core-eu-external-action_en (dostęp: 22.05.2023).

22 Europejska Służba Działań Zewnętrznych, *EU Guidelines on violence against women and girls and combating all forms of discrimination against them*, s. 4, https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/03_hr_guidelines_discrimination_en_0.pdf (dostęp: 23.05.2023).

zadaniem jest ochrona i zwiększanie udziału kobiet w procesach pokojowych²³.

Unia obserwuje postęp, jaki dokonał się w ostatnich latach w kwestii poprawienia sytuacji kobiet na świecie. Jednakże pomimo znacznej poprawy ustalono, że żadne państwo na świecie nie będzie w stanie osiągnąć pełnej równości płci do 2030 r., dlatego pod koniec 2020 r. Komisja Europejska oraz Wysoki Przedstawiciel Unii do Spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa ogłosili nowy plan działania na rzecz równouprawnienia płci i wzmocnienia pozycji kobiet w działaniach zewnętrznych (Action Plan on Gender Equality and Women's Empowerment in External Action – GAP III), realizowany w latach 2021–2025. W kontekście pandemii koronawirusa uznano, że walka o równouprawnienie płci ma kluczowe znaczenie dla odbudowy państw po kryzysie i wzmocnienia ich społeczeństw. Komisja określiła siebie jako wrażliwą na kwestie płci oraz wyraziła chęć współpracy ze swoimi partnerami w celu osiągnięcia równości płci. Zwrócono również szczególną uwagę na sytuację kobiet niepełnosprawnych oraz migrantek²⁴.

Plan działania oparto na pięciu filarach. Pierwszy z nich zakłada, że 85% nowych działań w stosunkach zewnętrznych przyczyni się do poprawy sytuacji kobiet do 2025 r. Wprowadzono nowe zasady uwzględniania aspektu płci we wszystkich sektorach działań UE. Drugi filar dotyczy ustalenia i przyjęcia wspólnej wizji oraz współpracy zarówno z państwami członkowskimi, jak i partnerami na szczeblu multilateralnym, państwowym oraz regionalnym. Ma to stanowić podstawę do konkretnych działań. Kolejny filar kładzie nacisk na kluczowe obszary, które wymagają zaangażowania. Wymieniono m.in. walkę z przemocą wobec kobiet, dostęp do opieki zdrowotnej i edukacji, a także partycypację kobiet w procesach decyzyjnych. Działania UE jako przykład dla reszty państw oraz nowe podejście do pomiaru rezultatów działań określono jako dwa ostatnie filary planu. Unia uznała GAP III za promocję transformacyjnego podejścia, wspierając uczestnictwo kobiet w życiu politycznym, gospodarczym,

23 Komisja Europejska, *Promoting gender equality & women's rights beyond the EU*, https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/promoting-gender-equality-womens-rights-beyond-eu_en (dostęp: 24.05.2023).

24 Komisja Europejska, *Gender Action Plan – Putting women and girls' rights at the heart of the global recovery for a gender-equal world*, 25.11.2020, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_20_2184 (dostęp: 22.05.2023).

społecznym i kulturalnym oraz angażując zarówno kobiety, jak i mężczyzn w walkę ze stereotypami²⁵.

W temacie ochrony praw kobiet na arenie międzynarodowej warto też przytoczyć Konwencje w sprawie likwidacji wszelkich form dyskryminacji (Committee on the Elimination of Discrimination against Women, CEDAW), która weszła w życie w 1981 r. i została ratyfikowana przez wszystkie państwa członkowskie UE. W konwencji podjęto próbę zdefiniowania pojęcia dyskryminacji kobiet oraz ustanowiono Komitet ds. Likwidacji Dyskryminacji Kobiet, z którym ściśle współpracuje UE²⁶. Od 1981 r. Filipiny jako jedna ze stron CEDAW starają się działać zgodnie z międzynarodowymi standardami i wprowadzać odpowiednie środki w walce z dyskryminacją płciową. Państwo to, podpisując się pod deklaracją pekińską²⁷ oraz Celami zrównoważonego rozwoju, zadeklarowało również walkę z przemocą wobec kobiet. W 2010 r. powołano Komisję ASEAN ds. Promocji i Ochrony Praw Kobiet i Dzieci, która pełni funkcję doradcy Stowarzyszenia²⁸.

Zarówno państwa członkowskie UE, jak i Filipiny ratyfikowały również Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych (The International Covenant on Civil and Political Rights, ICCPR), którego część dotyczy równego traktowania kobiet i mężczyzn²⁹.

Działania Unii Europejskiej na Filipinach

Przed omówieniem konkretnych działań, które podejmowane są przez UE, należy krótko opisać relacje organizacji z Filipinami. Regularne spotkania na szczeblu ministerialnym i urzędników wyższego szczebla oraz chęć zacieśnienia stosunków doprowadziły do podpisania umowy

25 Ibidem.

26 UN Women, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women*, <https://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/> (dostęp: 23.05.2023).

27 Dokument przyjęty podczas IV Światowej Konferencji w sprawie Kobiet pod egidą ONZ, będący częścią określonej wówczas strategii na rzecz równości kobiet i mężczyzn.

28 M. Ladia, N. Parreno, *Philippines: Gender-based violence policy and institutional mapping...*, s. 22–23.

29 ONZ, *International Covenant on Civil and Political Rights*, United Nations Human Rights Office of the High Commissioner, <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights> (dostęp: 22.05.2023).

o partnerstwie i współpracy, która oficjalnie weszła w życie 1 marca 2018 r.³⁰ Wyszczególniono główne przedmioty zainteresowania obu stron, które dotyczyły m.in. współpracy politycznej, gospodarczej, zwalczania terroryzmu czy też poszanowania praw człowieka. Na mocy umowy ustanowiono wspólny komitet, który powinien spotykać się co najmniej raz na dwa lata i kontrolować przebieg dwustronnych relacji³¹.

Unia stawia również na współpracę międzynarodową w celu promowania równości płci, eliminacji dyskryminacji płciowej i ochrony praw kobiet, zarówno pod względem dialogu politycznego, jak i wielu inicjatyw, które realizuje na Filipinach. Razem z końcem 2022 r. sfinalizowano dwa najważniejsze projekty finansowane przez UE – Safe and Fair oraz WeEmpowerAsia – obejmujące większość państw Azji Południowo-Wschodniej. W ramach partnerstwa stworzono wspólnie regionalny instrument wzmocnionego dialogu (Enhanced Regional EU–ASEAN Dialogue Instrument, E-READI) pomiędzy UE a ASEAN-em, na który przeznaczono 20 mln EUR³².

Celem wcześniej wspomnianego Spotlight Initiative jest zakończenie przemocy wobec kobiet i dziewczynek na całym świecie. Z ramienia tego programu we współpracy z ONZ i UE państwa członkowskie ASEAN-u zostały objęte inicjatywą Safe and Fair, na realizację której przekazano 25 mln EUR. Miała ona zapewnić kobietom bezpieczeństwo podczas migracji zarobkowej, zapobiegać przemocy i handlowi ludźmi oraz zbierać dane dotyczące migracji kobiet. Według strony poświęconej tej inicjatywie program „miał zapewnić dostęp do podstawowych usług poprzez poprawę ram regulujących migrację zarobkową i położenie kresu przemocy wobec kobiet oraz poprawę dostępu do informacji i usług dla pracowników oraz możliwości tworzenia sieci kontaktów i organizowania się”³³.

30 Delegatura UE na Filipinach, *The European Union and the Philippines*, 2.08.2021, https://www.eeas.europa.eu/philippines/european-union-and-philippines_en?s=176#5343 (dostęp: 22.05.2023).

31 Umowa ramowa o partnerstwie i współpracy między Unią Europejską i jej państwami członkowskimi, z jednej strony, a Republiką Filipin, z drugiej, *Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej*, 22.12.2017, s. 523, [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:22017A1222\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:22017A1222(01)) (dostęp: 22.05.2023).

32 Komisja Europejska, *Enhanced Regional EU–ASEAN Dialogue Instrument (E-READI)*, EURAXES, 18.11.2020, <https://euraxess.ec.europa.eu/worldwide/asean/enhanced-regional-eu-asean-dialogue-instrument-e-readi> (dostęp: 23.05.2023).

33 Spotlight Initiative, *Safe and Fair*, <https://www.spotlightinitiative.org/safe-and-fair> (dostęp: 22.05.2023).

Co więcej, twórcy programu podkreślali, że podczas kryzysów humanitarnych przemoc wobec kobiet wzrasta, dlatego też w pandemii koronawirusa wiele kobiet było narażonych na przemoc domową po powrocie z emigracji zarobkowej, przebywając na izolacji czy też w miejscu pracy, w którym pracodawcy mogli utrudniać im kontakt ze światem zewnętrznym³⁴. Program Safe and Fair zapewniał m.in. pomoc kobietom w dostępie do wymiaru sprawiedliwości, wsparcie psychologiczne czy też pomoc doradczą dla rządów państw objętych tym projektem, by mogły umożliwić kobietom odpowiednią ochronę. Wzmocniono również przepływ informacji, współpracując ze związkami zawodowymi, mediami czy też organizacjami pomagającymi kobietom. W dokumencie dotyczącym koronawirusa i migracji zarobkowej autorzy Safe and Fair podkreślili rolę rządów, które powinny traktować przemoc wobec kobiet jako sprawę kluczową oraz zapewnić wysokiej jakości usługi dla ofiar przemocy. Nałożono również nacisk na zapewnienie pracownikom dostępu do informacji o możliwych usługach oraz współpracę z organizacjami pracy³⁵.

Według podsumowania projektu opublikowanego przez Komisję Europejską kampania publiczna dotarła do ponad jednego mln osób, edukując odbiorców na temat migracji zarobkowej. Zmiana postawy i porzucenie stereotypów miały ograniczyć przemoc wobec migrantek. Przeprowadzono wiele szkoleń dla usługodawców oraz pracowników różnych organizacji w zakresie przemocy i ochrony kobiet. Udzielono również wsparcia technicznego instrumentom prawnym np. przy tworzeniu przepisów dotyczących migracji zarobkowej³⁶.

Unia wraz z UN Women stworzyła program WeEmpowerAsia, na którego realizację łącznie poświęcono osiem mln EUR. Miał on za zadanie zwiększyć liczbę kobiet w przedsiębiorstwach sektora prywatnego na Filipinach, w Chinach, Indiach, Indonezji, Malezji, Tajlandii oraz Wietnamie. Większa liczba kobiet w biznesie miałyby przyczynić się do „integracji i zrównoważonego rozwoju oraz zwiększyć powiązania między rynkami europejskimi i azjatyckimi poprzez handel i łańcuchy dostaw

34 ILO – UN Women, *Mobile women and mobile phones: Women migrant workers' use of information and communication technologies in ASEAN*, Spotlight Initiative 2019, s. 2.

35 Ibidem, s. 8–14.

36 Komisja Europejska, *Safe and Fair: Realising women migrant workers' rights and opportunities in the ASEAN region*, https://international-partnerships.ec.europa.eu/policies/programming/projects/safe-and-fair-realising-women-migrant-workers-rights-and-opportunities-asean-region_en (dostęp: 22.05.2023).

uwzględniające kwestie płci³⁷. Obie organizacje podkreślały potencjał kobiet, który powinien zostać wykorzystany w celu rozwoju społeczno-gospodarczego regionu. Podczas realizacji projektu skupiono się również na promowaniu siedmiu zasad wzmacniania pozycji kobiet (Women's Empowerment Principles, WEP), ustanowionych poprzez UN Global Compact i UN Women oraz wspieranych i finansowanych przez UE. Zasady te koncentrują się na kobiecym przywództwie korporacyjnym wysokiego szczebla, walce z dyskryminacją w miejscu pracy, zdrowiu i bezpieczeństwie pracowników, edukacji i rozwoju przedsiębiorstw, łańcuchów dostaw czy też praktyk marketingowych oraz inicjatywach społecznych i raportach³⁸.

Według badań przeprowadzonych przez McKinsey Global Institute, większa partycypacja kobiet we wspomnianym regionie mogłaby oznaczać wzrost gospodarczy do 2025 r. na poziomie 4,5 bln USD do łącznego rocznego PKB³⁹. W tym celu WeEmpowerAsia promowało wzmacnianie pozycji kobiet m.in. poprzez aktywizację 700 firm i katalizowanie 700 kobiet-przedsiębiorców, co wpłynęło na polepszenie sytuacji ekonomicznej około 700 tys. kobiet. Co więcej, zmobilizowano 70 influencerów, którzy mieli oddziaływać na zmianę postrzegania pracujących kobiet. Czynności te miały zbudować bazę partnerstw na poziomie zarówno regionalnym, jak i państwowym, oraz zwiększyć udział kobiet w gospodarkach objętych programem państw poprzez „tworzenie odpowiedniego środowiska biznesowego dla kobiet oraz promocję należących do kobiet przedsiębiorstw”⁴⁰. Ponadto na stronie WEP wyróżniono 158 firm filipińskich, które zobowiązały się stosować do zasad wzmacniania pozycji kobiet, co sprawiło, że Filipiny oznaczono poziomem trzecim z możliwych pięciu pod względem liczby sygnatariuszy⁴¹.

Warto również wspomnieć o rozdaniu nagród organizowanym przez WEP, którego trzecia edycja odbyła się w 2022 r. Od czerwca firmy mogły zgłaszać chęć udziału, a specjalna komisja oceniała i przyznawała nagrody w sześciu kategoriach: leadership commitment, youth leadership,

37 UN Women Asia and the Pacific, *Our Programme WeEmpowerAsia*, <https://asiapacific.unwomen.org/en/focus-areas/women-poverty-economics/weempowerasia/our-programm> (dostęp: 22.05.2023).

38 WEPs, *Women Empowerment Principles*, <https://www.weps.org/about> (dostęp: 22.05.2023).

39 McKinsey Global Institute, *The power of parity: Advancing women's equality in Asia Pacific*, 23.04.2018, <https://www.mckinsey.com/featured-insights/gender-equality/the-power-of-parity-advancing-womens-equality-in-asia-pacific> (dostęp: 22.05.2023).

40 UN Women Asia and the Pacific, *Our Programme WeEmpowerAsia...*

41 WEPs, *WEPs Signatories*, <https://www.weps.org/companies> (dostęp: 22.05.2023).

gender-inclusive workplace, gender-responsive marketplace, community engagement & partnerships, transparency & reporting. W każdej kategorii ogłaszany był zwycięzca i dwóch wicemistrzów, a Filipiny w tej edycji zostały uwzględnione trzy razy. W kategorii community engagement & partnerships, w której oceniano zaangażowanie społeczności i partnerstwo, drugim wicemistrzem została firma filipińska The Insular Life Assurance Company, Ltd. Pierwszym wicemistrzem w kategorii youth leadership, oceniającej wkład liderów poniżej 35 roku życia w promowanie równości płci, została Sharon M. Vaswani, dyrektor generalny PanOphthalmics Enterprise. Co więcej, zwycięzcą w kategorii transparency & reporting, nagradzającej firmy za przejrzystość danych dotyczących zatrudnienia kobiet oraz sporządzanie analiz i raportów pod względem płci, został Fujitsu Global Delivery Center Philippines⁴².

Działająca w ramach Komisji Europejskiej Generalna Dyrekcja ds. Partnerstw Międzynarodowych posiada sieć pracowników zajmujących się sprawami związanymi z równouprawnieniem (GFP) zarówno wewnątrz granic UE, jak i w delegaturach. Za przykład posłużyć może Stephanie Carette, członek delegatury UE na Filipinach z działu politycznego i informacyjnego, która zajmuje się organizacją konferencji i kampanii społecznych, mających za zadanie zwiększanie świadomości społecznej i pomoc kobietom. Carette była również sędzią w poprzedniej edycji wspomnianego już rozdania nagród WEPs. Dzięki staraniom grupy GFP w 2020 r. delegatura UE na Filipinach mianowała ambasador Austrii, Bitę Rasoulilian, Mistrzynią UE ds. płci (Gender Champion), co miało podkreślić stanowisko organizacji w sprawie równości płci i wzmacniania pozycji kobiet⁴³. W artykule podsumowującym działalność delegatury UE na Filipinach podkreślono, jak ważny jest wkład lokalnych aktorów, takich jak władze, organizacje społeczne, instytucje badawcze, media i sektor biznesowy⁴⁴.

42 UN Women Asia and the Pacific, *WEPs Awards 2022 Asia-Pacific Regional Ceremony*, YouTube, 30.11.2022, <https://www.youtube.com/watch?v=EtWXrNHhpz4&t=4756s> (dostęp: 22.05.2023).

43 Delegatura UE na Filipinach, *The European Union is happy to celebrate Women's month with you!*, 6.03.2020, https://www.eeas.europa.eu/delegations/philippines/european-union-happy-celebrate-women%E2%80%99s-month-you_and_en#:~:text=On%20March%20%2C%20the%20EU,gender%20equality%20in%20the%20Philippines (dostęp: 22.05.2023).

44 Capacity4dev Team, *Gender equality programmes beyond borders*, 2.09.2020, <https://capacity4dev.europa.eu/articles/gender-equality-programmes-beyond-borders#The%20Philippines> (dostęp: 22.05.2023).

Ambasadorzy UE, Luc Veron oraz Saskia de Lang, wzięli również udział w spotkaniu z Filipińską Komisją ds. Kobiet, na którym omawiano, jakie czynności należy podjąć w celu wzmocnienia pozycji kobiet. Skupiono się na zawartości unijnego planu działania dotyczącego równouprawnienia, którego główne założenia mają zapewnić Filipinkom równość i bezpieczeństwo, m.in. poprzez zwiększenie zaangażowania UE⁴⁵. Unijna delegacja wyraziła uznanie za postęp, jaki udało się osiągnąć Filipinom w dążeniu do równości pod względem płci oraz zaakcentowała swoje wsparcie dla dalszych działań w tym kierunku. Przewodnicząca Komisji ds. Kobiet przytoczyła powszechne stereotypy, według których kobiety powinny zajmować się domem, zamiast podejmować pracę na wysokich stanowiskach, i podkreśliła znaczenie walki ze zmianą takiego obrazu kobiet. Wspomniano również o Planie Równości i Wzmocnienia Pozycji Kobiet (GEWE) zaprojektowanym na lata 2019–2025, który uzyskał poparcie ze strony UE⁴⁶. Co więcej, celem komisji jest również zwiększenie partycypacji kobiet w kształtowaniu polityki. Jednym ze sposobów do zachęcenia do tego Filipinek było organizowane wspólnie przez delegaturę UE na Filipinach i Instytut Służby Zagranicznej seminarium internetowe pt. „Kobiety w dyplomacji”, na którym unijni dyplomaci starali się zwiększać świadomość społeczeństwa w kwestii zapewnienia równych szans zarówno kobietom, jak i mężczyznom w miejscu pracy. Podjęto też temat uczestnictwa kobiet w dyplomacji i zachęcano Filipinki do wyrażania swojego zdania na szerszym forum⁴⁷.

Kolejnym przykładem działań UE na rzecz ochrony praw kobiet z wykorzystaniem współczesnych metod może być seminarium internetowe „Eco-fluencer”, organizowane w ramach wcześniej wspomnianego programu WeEmpowerAsia. W marcu 2022 r., Narodowym Miesiącu Kobiet, przeprowadzono dyskusję na temat skutków zmian klimatycznych

45 Delegatura UE na Filipinach, *The Philippine Commission on Women and the EU meet for a reinforced commitment in gender equality and women empowerment*, 18.10.2021, https://www.eeas.europa.eu/delegations/philippines/philippine-commission-women-and-eu-meet-reinforced-commitment-gender_en (dostęp: 22.05.2023).

46 Philippine Commission on Women, PCW, *European Union discuss shared goal and efforts towards gender equality and women's empowerment*, 27.10.2021, <https://pcw.gov.ph/pcw-european-union-discuss-shared-goal-and-efforts-towards-gender-equality-and-womens-empowerment/> (dostęp: 22.05.2023).

47 Delegatura UE na Filipinach, *Gender Equality in Diplomacy to be discussed in Women in Diplomacy Webinar*, 19.03.2021, https://www.eeas.europa.eu/delegations/philippines/gender-equality-diplomacy-be-discussed-women-diplomacy-webinar_en (dostęp: 22.05.2023).

i stopnia, w jakim dotyczą one kobiet i dziewczynek. Gospodarzem wydarzenia była laureatka nagrody WEPs w kategorii youth leadership, a w roli prelegentek wystąpiły dyrektorki firm filipińskich, które podzieliły się swoimi spostrzeżeniami na temat upodmiotowienia kobiet w miejscu pracy. Wspomniane zostały również inicjatywy oraz organizacje non-profit założone przez prelegentki, walczące o prawa kobiet i zapewniające im dostęp do edukacji i podstawowych środków higieny. Dyskusja dotyczyła też tematów ekologii i walki z ubóstwem⁴⁸.

Z okazji Narodowego Miesiąca Kobiet w 2022 r. ambasador UE na Filipinach odwiedził narażoną na występujące tam często tajfuny prowincję Quezon, w której spotkał się z liderkami wiosek i burmistrzami. Wizyta dotyczyła projektów Women Go i Forest Governance, które finansowane są przez UE. Mają one na celu zwiększenie udziału kobiet w lokalnych inicjatywach na wiejskich terenach, podkreślając wagę wpływu i przywództwa Filipinek. W ramach projektów organizowane są szkolenia dla kobiet-liderek w zakresie przywództwa środowiskowego i rozwoju organizacyjnego oraz warsztaty szkoleniowe dotyczące równości płci⁴⁹. Wizyta miała na celu ukazanie wsparcia ze strony UE dla lokalnych inicjatyw angażujących kobiety w rozwój gospodarczy poszczególnych regionów.

Co więcej, delegacja UE na Filipinach aktywnie prowadzi swój profil na portalu społecznościowym Facebook, gdzie publikowane są treści związane z ich działaniami. Ambasador Luc Veron wraz z resztą delegacji wspiera w internecie filipińską drużynę kobiet w piłce nożnej, kobiety odbywające staże w ambasadzie czy też uczy się baletu wraz z lokalnymi kobietami, promując tym ich pasje. Relacjonowane są również spotkania pomiędzy ambasadorem a organizacjami kobiecymi, co ma zaznaczyć wsparcie dla wzmocnienia pozycji kobiet. Przykładem może być spotkanie w marcu 2023 r. z filipińskim Stowarzyszeniem Sędziów Kobiet podczas 28. corocznej konwencji. Veron w swoim przemówieniu podkreślił siłę i wkład kobiet w demokrację oraz wspomniał o programie GoJust, ufundowanym przez UE, który ma na celu poprawę filipińskiego wymiaru

48 UN Women Asia and the Pacific, *UN Women celebrates female sustainability champions National Women's Month 2022*, 1.04.2022, <https://asiapacific.unwomen.org/en/stories/press-release/2022/04/un-women-celebrates-female-sustainability-champions-national-womens-month-2022> (dostęp: 22.05.2023).

49 Delegatura UE na Filipinach, *Women's month – EU supports the engagement of women in natural resources governance*, 21.03.2022, https://www.eeas.europa.eu/delegations/philippines/women%E2%80%99s-month-eu-supports-engagement-women-natural-resources-governance_en?s=176 (dostęp: 22.05.2023).

sprawiedliwości, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet, mniejszości LGBT, ludności tubylczej czy też innych wykluczonych grup. Na program przeznaczono łącznie 16 mln EUR, a ambasador zapewnił, że UE uznaje równość płci za jeden z priorytetów, na których skupiają się programy organizacji na Filipinach⁵⁰.

Wnioski

Na sytuację kobiet na Filipinach wpływa wiele czynników. Istotne są uwarunkowania historyczne, wynikające z dziedzictwa kolonialnego, ograniczające rolę kobiety w społeczeństwie, sprowadzając ją do zajmowania się wyłącznie domem. Stan praw kobiet na Filipinach warunkują powielane przez obywateli stereotypy, ograniczające możliwości ich zatrudnienia. Także pandemia koronawirusa stanowiła przeszkodę dla Filipinek, gdyż wpłynęła negatywnie na kwestię równości płci. Pomimo najwyższego wyniku równości pod względem płci w regionie Azji Południowo-Wschodniej poważny problem w społeczeństwie filipińskim nadal stanowi przemoc wobec kobiet, utrudniony dostęp do opieki zdrowotnej czy też dyskryminacja.

Unia Europejska uznaje równouprawnienie i prawa człowieka za uniwersalne wartości, będące podstawą swoich działań zarówno w granicach organizacji, jak i poza nią. W ostatnich latach w programach unijnych można zauważyć zdecydowany zwrot ku wzmocnieniu walki o równouprawnienie kobiet. Poprzez wiele inicjatyw, takich jak Spotlight Initiative, której celem jest definitywne zakończenie przemocy wobec kobiet i dziewczynek, czy Safe and Fair, która ma zapobiegać handlowi ludźmi i zapewniać bezpieczeństwo kobietom udającym się na imigrację zarobkową, UE stara się przekazywać swoje wartości i walczyć z krzywdzącymi stereotypami oraz negatywnymi skutkami pandemii również na Filipinach. Aby polepszyć sytuację Filipinek, UE stworzyła m.in. specjalny instrument do prowadzenia dialogu politycznego z ASEAN-em, sfinansowała dwa spore programy oraz wsparła kobiece organizacje. Ambasador UE na Filipinach wyraża swoje poparcie dla kobiet, biorących udział w państwowym sądownictwie oraz lokalnych przedsiębiorstwach, poprzez organizacje spotkań czy paneli dyskusyjnych. Co więcej, przez utrudniony

50 Delegatura UE na Filipinach, 22.03.2023, Facebook, <https://tinyurl.com/45ktx2tt> (dostęp: 22.05.2023); GoJust, *About GoJust*, <https://www.gojust.org/about-gojust> (dostęp: 22.05.2023).

kontakt podczas pandemii media społecznościowe i środowisko internetowe odegrały kluczową rolę w promowaniu równouprawnienia i ochrony praw kobiet. Zorganizowano internetowe seminaria, a delegatura UE na Filipinach aktywnie prowadziła swój profil na portalu Facebook, relacjonując swoje działania i podejmowane inicjatywy.

Dzięki programom i inicjatywom UE możliwe było wprowadzenie pozytywnych zmian. Poprzez szkolenia usługodawców i pracowników zwiększono świadomość społeczną na temat problemu przemocy wobec kobiet. UE wsparła Filipiny przy tworzeniu przepisów dotyczących migracji zarobkowej czy Planie Równości i Wzmocnienia Pozycji Kobiet. Ponad 150 firm filipińskich zobowiązało się stosować do zasad wzmacniania pozycji kobiet. Wreszcie, UE angażuje się w inicjatywy, których celem jest szkolenie samych kobiet. Dzięki nim otrzymują wsparcie, wiedzę i pewnego rodzaju motywację do zostawania liderkami oraz działań w zakresie przywództwa w swoich lokalnych społecznościach.

Unia zdaje sobie sprawę z tego, jak ważny dla państwa jest udział kobiet, szczególnie w procesach odbudowy po kryzysie spowodowanym pandemią koronawirusa, i poprzez swoje działania podkreśla znaczenie kobiet oraz stara się wzmocnić ich pozycję w społeczeństwie. Jednakże mimo silnej współpracy między UE a Filipinami i postępu we wspólnych działaniach problematyka równości płci nadal stanowi ogromne wyzwanie. Kobiety wciąż borykają się z molestowaniem seksualnym, przemocą czy też dyskryminacją. Nierówności społeczno-gospodarcze utrudniają im również dostęp do edukacji czy też opieki zdrowotnej. Mając na uwadze długotrwałe zmiany, kluczowa jest nie tylko kontynuacja podjętych już inicjatyw, ale również opracowanie nowych projektów i partnerstw, które uzupełnią aktualny plan działania. Konieczna jest edukacja społeczeństwa i zmiana w postrzeganiu pracujących kobiet oraz pozbycie się stereotypów. Podejmując się prób wzmocnienia roli kobiet w społeczeństwie, zapewnienia im większej ilości praw czy zwalczania przemocy, UE i Filipiny mogą znacznie wpłynąć na poprawę sytuacji kobiet.

Bibliografia

- Belghith N., Lavin B., Lapalombara H., *Overcoming the Barriers to Women's Economic Empowerment in the Philippines*, The World Bank, 2021, <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/099830103012227161/p173002056f08e0a909afd0d7c9f381c4d3> (dostęp: 22.05.2023).

- Buchhave H., Belghith N., *Overcoming barriers to women's work in the Philippines*, World Bank Blogs, 11.04.2022, <https://blogs.worldbank.org/eastasiapacific/overcoming-barriers-womens-work-philippines> (dostęp: 25.05.2023).
- Capacity4dev Team, *Gender equality programmes beyond borders*, 2.09.2020, <https://capacity4dev.europa.eu/articles/gender-equality-programmes-beyond-borders#The%20Philippines> (dostęp: 22.05.2023).
- Conti J.C., *2022 Infographics on WAM*, Philippines Statistics Authority, 2022, <https://psa.gov.ph/infographics/subject-area/Gender> (dostęp: 25.05.2023).
- Conti J.C., *End VAW 2022 Campaign*, Philippines Statistics Authority, 2022, <https://psa.gov.ph/infographics/subject-area/Gender> (dostęp: 22.05.2023).
- Cudis C., *List of laws protecting women in PH*, Philippine News Agency, 5.03.2019, <https://www.pna.gov.ph/articles/1063739> (dostęp: 25.05.2023).
- Custodio H., *2021 Women Empowerment*, Philippines Statistics Authority, 2021, <https://psa.gov.ph/infographics/subject-area/Gender> (dostęp: 22.05.2023).
- Delegatura UE na Filipinach, Facebook, 22.03.2023, <https://tinyurl.com/45ktx2tt> (dostęp: 22.05.2023).
- Delegatura UE na Filipinach, *Gender Equality in Diplomacy to be discussed in Women in Diplomacy Webinar*, 19.03.2021, https://www.eeas.europa.eu/delegations/philippines/gender-equality-diplomacy-be-discussed-women-diplomacy-webinar_en (dostęp: 22.05.2023).
- Delegatura UE na Filipinach, *The European Union and the Philippines*, 2.08.2021, https://www.eeas.europa.eu/philippines/european-union-and-philippines_en?s=176#5343 (dostęp: 22.05.2023).
- Delegatura UE na Filipinach, *The European Union is happy to celebrate Women's month with you!*, 6.03.2020, https://www.eeas.europa.eu/delegations/philippines/european-union-happy-celebrate-women%E2%80%99s-month-you_und_en#:~:text=On%20March%202%2C%20the%20EU,gender%20equality%20in%20the%20Philippines (dostęp: 22.05.2023).
- Delegatura UE na Filipinach, *The Philippine Commission on Women and the EU meet for a reinforced commitment in gender equality and women empowerment*, 18.10.2021, https://www.eeas.europa.eu/delegations/philippines/philippine-commission-women-and-eu-meet-reinforced-commitment-gender_en (dostęp: 22.05.2023).
- Delegatura UE na Filipinach, *Women's month – EU supports the engagement of women in natural resources governance*, 21.03.2022, https://www.eeas.europa.eu/delegations/philippines/women%E2%80%99s-month-eu-supports-engagement-women-natural-resources-governance_en?s=176 (dostęp: 22.05.2023).
- ECCHR, *Philippines: Sexual slavery during the Second World War*, European Center for Constitutional and Human Rights, <https://www.ecchr.eu/en/case/philippines-sexual-slavery-during-second-world-war/> (dostęp: 10.08.2023).
- Europejska Służba Działań Zewnętrznych, *EU Guidelines on violence against women and girls and combating all forms of discrimination against them*, https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/03_hr_guidelines_discrimination_en_0.pdf (dostęp: 23.05.2023).
- Europejska Służba Działań Zewnętrznych, *Human rights and democracy at the core of EU external action*, 22.09.2021, https://www.eeas.europa.eu/eeas/human-rights-and-democracy-core-eu-external-action_en (dostęp: 22.05.2023).
- Feliciano M.S., *Law, gender, and the family in the Philippines*, „Law & Society Review” 1994, t. 28, nr 3, s. 547–560.
- GoJust, *About GoJust*, <https://www.gojust.org/about-gojust> (dostęp: 22.05.2023).

- Hernandez C.G., *The Rise of Women's Political and Entrepreneurial Power in Asia's Growing Economies. Insight from the Philippines*, „Women in Politics and Society”, Konrad Adenauer Stiftung 2013.
- ILO – UN Women, *Mobile women and mobile phones: Women migrant workers' use of information and communication technologies in ASEAN*, Spotlight Initiative 2019.
- Komisja Europejska, *Enhanced Regional EU–ASEAN Dialogue Instrument (E-READI)*, EURAXES, 18.11.2020, <https://euraxess.ec.europa.eu/worldwide/asean/enhanced-regional-eu-asean-dialogue-instrument-e-readi> (dostęp: 23.05.2023).
- Komisja Europejska, *Gender Action Plan – putting women and girls' rights at the heart of the global recovery for a gender-equal world*, 25.11.2020, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_20_2184 (dostęp: 22.05.2023).
- Komisja Europejska, *Promoting gender equality w women's rights beyond the EU*, https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/promoting-gender-equality-womens-rights-beyond-eu_en (dostęp: 24.05.2023).
- Komisja Europejska, *Safe and Fair: Realising women migrant workers' rights and opportunities in the ASEAN region*, https://international-partnerships.ec.europa.eu/policies/programming/projects/safe-and-fair-realising-women-migrant-workers-rights-and-opportunities-asean-region_en (dostęp: 22.05.2023).
- Ladia M., Parreno N., *Philippines: Gender-based violence policy and institutional mapping*, The World Bank, czerwiec 2020 r., <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/e1575832e43d4030373f9a616975364f-0070062021/philippines-gender-based-violence-policy-and-institutional-mapping-report> (dostęp: 25.05.2023).
- Mapa D.S., *2021 Overseas Filipino Workers (Final Results)*, Philippine Statistics Authority, 2.12.2022, <https://psa.gov.ph/content/2021-overseas-filipino-workers-final-results> (dostęp: 22.05.2023).
- McKinsey Global Institute, *The power of parity: Advancing women's equality in Asia Pacific*, 23.04.2018, <https://www.mckinsey.com/featured-insights/gender-equality/the-power-of-parity-advancing-womens-equality-in-asia-pacific> (dostęp: 22.05.2023).
- Most Unsafe Countries for Women in ASEAN*, The ASEAN Post, 11.06.2020, <https://theaseanpost.com/article/most-unsafe-countries-women-asean> (dostęp: 22.05.2023).
- ONZ, *International Covenant on Civil and Political Rights*, United Nations Human Rights Office of the High Commissioner, <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights> (dostęp: 22.05.2023).
- Philippine Commission on Women, *PCW, European Union discuss shared goal and efforts towards gender equality and women's empowerment*, 27.10.2021, <https://pcw.gov.ph/pcw-european-union-discuss-shared-goal-and-efforts-towards-gender-equality-and-womens-empowerment/> (dostęp: 22.05.2023).
- Shah A., *Women's Political Role on Rise in Philippines*, UNCLA Center for Southeast Asian Studies, 14.10.2005, <https://www.international.ucla.edu/cseas/article/31539> (dostęp: 24.05.2023).
- Spotlight Initiative, *Safe and Fair*, <https://www.spotlightinitiative.org/safe-and-fair> (dostęp: 22.05.2023).
- Umowa ramowa o partnerstwie i współpracy między Unią Europejską i jej państwami członkowskimi, z jednej strony, a Republiką Filipin, z drugiej*, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, 22.12.2017, [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:22017A1222\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:22017A1222(01)) (dostęp: 22.05.2023).
- UN Women Asia and the Pacific, *Our Programme WeEmpowerAsia*, <https://asiapacific.unwomen.org/en/focus-areas/women-poverty-economics/weempowerasia/our-programme> (dostęp: 22.05.2023).

- UN Women Asia and the Pacific, *UN Women celebrates female sustainability champions National Women's Month 2022*, 1.04.2022, <https://asiapacific.unwomen.org/en/stories/press-release/2022/04/un-women-celebrates-female-sustainability-champions-national-womens-month-2022> (dostęp: 22.05.2023).
- UN Women Asia and the Pacific, *WEPs Awards 2022 Asia-Pacific Regional Ceremony*, YouTube, 30.11.2022, <https://www.youtube.com/watch?v=EtWXrNHhpz4&t=4756s> (dostęp: 22.05.2023).
- UN Women, *Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women*, <https://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/> (dostęp: 23.05.2023).
- UN Women, *Explainer. How Covid-19 Impacts Women and Girls*, <https://interactive.unwomen.org/multimedia/explainer/covid19/en/index.html> (dostęp: 1.07.2023).
- Valdez I.K.M. et al., *Violence against women in the Philippines: Barriers to seeking support*, THE LANCET Regional Health – Western Pacific, 22.05.2022, [https://www.thelancet.com/journals/lanwpc/article/PIIS2666-6065\(22\)00086-4/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lanwpc/article/PIIS2666-6065(22)00086-4/fulltext) (dostęp: 25.05.2023).
- WEPs, *WEPs Signatories*, <https://www.weps.org/companies> (dostęp: 22.05.2023).
- WEPs, *Women Empowerment Principles*, <https://www.weps.org/about> (dostęp: 22.05.2023).
- Wnukowski D., *Perspektywy rozwoju partnerstwa strategicznego UE-ASEAN*, PISM, 23.07.2021, <https://www.pism.pl/publikacje/perspektywy-rozwoju-partnerstwa-strategicznego-ue-asean#:~:text=Ustanowienie%20partnerstwa%20strategicznego%20UE%20i,organizacji%20na%20lata%202018%E2%80%932022> (dostęp: 22.05.2023).
- World Economic Forum, *The Global Gender Gap Report 2018*, https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2018.pdf, s. 223 (dostęp: 22.05.2023).
- World Economic Forum, *The Global Gender Gap Report 2020*, https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2020.pdf, s. 287 (dostęp: 22.05.2023).
- World Economic Forum, *The Global Gender Gap Report 2021*, https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2021.pdf, s. 321 (dostęp: 22.05.2023).
- World Economic Forum, *The Global Gender Gap Report 2022*, https://www3.weforum.org/docs/WEF_GGGR_2022.pdf, s. 292 (dostęp: 22.05.2023).